

Föreningen Gamla Båstad

Hus i gamla Båstad

Huvudfil

I början av 1800-talet låg här två gårdar. Efter branden 1870 uppfördes endast gästgiveriet (Hotell Viktoria) och senare uppfördes ett annex till hotellet på den västra fastigheten.

Gästgiveriet

På tomt nr 36 (nuv. huvudbyggnaden) fanns i början av 1800-talet en tre-längad gård med gatuhuset beläget ute i nuvarande Köpmansgatan. Denna gård uppförs i mitten av 1700-talet. Gårdens förste ägare är skepparen Bengt Månsson. Han var uppväxt på gården öster om (tomt nr 35), som han miste vid branden 1742. Han bygger nu upp en ny gård här på tomt nr 36. År 1754 gifter han sig med Susanna Ludvigsdotter och de har dottern Anna Johanna. Föräldrarna dör tidigt, 1756 och 1757. Dottern bor kvar i gården och gifter sig på mitten av 1770-talet med skepparen Axel Axelsson, som flyttar hit. De får söner Olof och Bengt. Fadern dör 1783, endast 37 år gammal. Familjen bor kvar här till år 1800.

Borgaren och skepparen Carl Jacobsson gifter sig 1803 med Jöns Petter Schonbergs dotter Anna Sofia Schonberg och flyttar hit till gården. De får dottern Petronella. Carl dör redan 1813 endast 38 år gammal.

Anna Sofias syster Katrina Petronella hade 1809 gift sig med skepparen Nils Edvard Wennerberg. De flyttar nu in i gården. Nils dör i Amsterdam året därpå 1815. Han är endast 28 år gammal och efterlämnar hustru och tre små barn.

På gården bor nu ännu en syster, nämligen Katrinas och Anna Sofias syster, Helena Elisabet, och hennes man Jöns Fredrik Agardh, som är son till Jürgen Agardh. De och deras dotter Julia bor kvar här till början av 1820-talet, då föräldrarna skiljs åt.⁵⁹⁰

Någon gång på 1820-talet flyttar garvare Hans Scherff (Scherven) in i gården. Han är garvare från Laholm och är sedan 1821 gift med Brita Cajsa Berg. De får tre barn. Brita är en äldre syster till Jonas Berg. Jonas kommer senare att bli stamfader för släkten Berg i Båstad. Han kommer till Båstad 1824 och får lära sig garveriyrket här hos sin sväger. Hans Scherff dör 1840 vid 55 års ålder och änkan Brita lämnar nu gården.⁵⁹¹

Bagaren och gästgivaren Joh. Christ. Thulin övertar nu gården. Tillsammans med söner Carl och Johan driver de både bageri och gästgiveri.⁵⁹²

I ett tidningskåseri från 1851 berättar sign. Orv. Odd, dvs tidningsmannen Oskar Patrik Sturzen-Becker, om ett besök i Båstad och på gästgiveriet.

”Vi intogo i Båstad den utlofvade supéen. Den var inte dålig: 1:o bouillon i kopp! 2:o rimsaltadt fårkött med turkiska böner, 3:o orrfogel med salater, 4:o sylttårta. Jag ber er observera att man icke på alla gästgiverier i vårt kära fädernesland blir omhuldad med bouillon till aftonen, och h v i l k e n bouillon! liksom h v i l k e n sylttårta! Herr Scherber skulle i sanning icke bort skämmas för den och Båstad synes mig knappast behöfva för sin ära mer än detta. En plats, der man efter en timmas beställning erhåller en sjudande bouillon och den delikataste tårta, är icke blott af naturen ämnad till något större, men med civilisationens rätt sjelfskrifven till stadsprivilegier och representation vid våra riksdagar; Båstad går framåt, Båstad är redan framme, lefve Båstad!

Efter supéen röktes i salongen en sigarr. Efter sigarren drog man sig tillbaka till ”les petits appartements” för att efter en väl begagnad dag behagligen sluta sig i Morpheus armar och drömma en ljuflig dröm om ”guld och gröna skogar”. I dessa nattens fantasier blandade sig en mängd plaskande tritoner och nymfer med humlekransar kring hufvudet och alla roande sig med att knäcka nötter i vattnet. Bland tritonerna igenkände jag personligen och påtagligen en; det var min gamle vän docenten Ljunggren i Lund, hvilken i somras gjorde uti Snällposten en trefliga beskrifningen öfver sin badsejour här i Båstad.

Efter natten kom en vacker morgon. Tupparne begynte gala, bageriet - ty med gästgiveriet är förenat ett berömdt bageri - började komma igång. Vi hade i samladt råd beslutat att

⁵⁹⁰ Karta öfver Tomtplatsserner till Båstad. Upprättad År 1814 af alex Ljungberg, Rekonstruerad persondata för Båstad åren 1719-1870; Bertil Koch samt Carl Adolph Agardh; Carlsson och Midhagen

⁵⁹¹ Karta öfver Tomtplatsserner till Båstad. Upprättad År 1814 af Alex Ljungberg, Rekonstruerade persondata för Båstad åren 1719-1870; Bertil Koch samt Bjärebygden 1963

⁵⁹² Rekonstruerade persondata för Båstad åren 1719-1870; Bertil Koch samt Bjäre Släktring, Dagmar Manneback

Föreningen Gamla Båstad

Hus i gamla Båstad

Huvudfil

tidigt denna förmiddag taga vägen öfver åsen för att i god tid hinna Torekov, dit vår äfventyrliga håg nu påskyndade våra steg.⁵⁹³

Joh. Christ. Thulin dör 1855, men familjen driver gästgiveriet vidare.⁵⁹⁴ Den svåra branden 1870 ödelägger även denna gård. Sonen Carl(?) den nye gästgivaren uppskattar själv sin förlust till 11.095 riksdaler, därav för möbler 1.500 riksdaler, linne av alla sorter 1.500 riksdaler, biljardbord 300 riksdaler, sängkläder 400 riksdaler och dessutom förstördes 5 vagnar, åkerbruksredskap och mycket annat, därav ett spritlager för 1000 riksdaler. Till återuppbyggnad av gästgiveriet beviljar Båstads Sparbank 1872 ett lån på 10.000 riksdaler.⁵⁹⁵

Annexet

Färgare Anton Engellau (1718-1792), vars släkt härstammar från Lübeck, kommer till Båstad via Helsingör och Helsingborg omkring 1750. De första åren bor familjen på tomt nr 34 (Neptun 2, Köpmansgatan 3, Församlingsgården). Hit till tomt nr 37 flyttar de 1754. Hans hustru dör 1756 och redan året därpå gifter han om sig med Brita, dotter till klockare Anders Hydellius på klockarebostället. Brita är själv änka sedan två år med tre små barn. Anton var stadsförman 1775? - 1782.⁵⁹⁶

Före branden 1870 låg en gård i fastighetens västra del (nuvarande annexet). Denna gård ägdes i början av 1800-talet av stadsförmannen Johan Petter Engellau.

Skomakare Anders Berggren flyttar med familj 1828 hit till Engellaus gård från sitt hus vid stranden (Repslagaren 16, Mr G:s väg 2).⁵⁹⁷

Vid den stora branden 1870 förstördes det gamla gästgiveriet. Det var en byggnad i 1½ plan med långfasaden ut mot torget. Någon tid efter branden uppfördes den nuvarande byggnaden av gästgivaren Carl Thulin med hjälp av Båstads Sparbank som ställde upp med lån och gästgiverirörelsen kunde fortsätta. Ansökan om lån i banken gjordes 1872-1873.

Thulin sålde fastigheten 1893 till Båstads Utminuterings- och Utskänkningsbolag. År 1900 förvärfvade köpman George Berg fastigheten och bildade Båstads Hotellaktiebolag. Troligt är att det är nu som tillbyggnaden väster ut kom till. Jämförelser mellan olika fotografier tyder på detta.⁵⁹⁸

Båstads gästgiveris innehavare var år 1900 A.B. Berg och innehavare till Hotell Viktoria var fru Susanna Schweitz.⁵⁹⁹

Båstads kommun köpte fastigheten 1919 och står ännu som ägare.

Gästgiverirörelsen fortsatte efter Thulin men verksamheten förändrades snart i takt med tiden. Det är troligen nu namnet Viktoria börjar användas (I sommartidningen Badgästen från 1911 står i en annons Hotell Viktoria). Några av de personer som tog över kan nämnas: Ludvig Schweitz, som även under en tid innehade Pershög. Hans dotter Anna Schweitz drev hotellet fram till 1905, då hon gifter sig med garvare Axel Graff. Martin Liljedahl (1911), Elof Jönsson (1911-1919?). Rudolf Bengtsson (1920-1939). Fru Malin Paulsson (1940-1942). Konsul Ivar Trapp (1943). Joel Forsbrant (1944-1950), som bedrev café och conditori samt resanderum och klubbrum. Carl Andersson (1951-1970), som bedrev café och conditori. Elof Jönsson bedrev naturligtvis också hästskjutsverksamhet. Då Rudolf Bengtsson tog över fortsatte även han med skjutsverksamhet men bilen blev nu en ersättare till hästen. Åkerirörelsen upphörde 1925.

På bottenvåningen i byggnadens östra del var vid sekelskiftet utminutering av vin och spritdrycker inrymt. Från 1910-talet fanns här Båstads Köttbarn. Innehavare var Harald Zackrisson och Simon Hall. Här bedrevs också köttbesiktning från 1920. Affären övertogs senare av Scan, som drev affären fram till 1960-talet. I en lokal strax intill hade Taxi under en kortare tid sin station. Under några år från 1924 fanns här Apelrydsboden. På 1930-talet bedrev fröken Karin Sjöbäck tebrödsbageri i fastigheten. Pastorsexpeditionen skall ha varit inrymd här från 1926 till 1928 i väntan på att

⁵⁹³ Allmänna Öresundsposten; Orvar Odd, okt. 1851

⁵⁹⁴ Bjäre Släktring – Dagmar Mannebeck

⁵⁹⁵ Bjärebygden 1970

⁵⁹⁶ Karta öfver Tomtplatsserner till Båstad. Upprättad År 1814 af Alex Ljungberg, Rekonstruerade persondata för Båstad åren 1719-1870; Bertil Koch samt Bjärebygden 1959

⁵⁹⁷ Rekonstruerade persondata för Båstad åren 1719-1870; Bertil Koch

⁵⁹⁸ Muntlig eller okänd källa

⁵⁹⁹ Skånes Handels- och Adresskalender 1900

Föreningen Gamla Båstad

Hus i gamla Båstad

Huvudfil

prästgården blev byggd. På bottenvåningens västra del var Båstads Sparbank inrymd mellan åren 1919-1959.

I fastigheten fann snart kommunalmännen de utrymmen som behövdes för den allt växande förvaltningen. Vid kommunsammanslagningen 1970 hade kommunen nära nog "lagt beslag på" hela byggnaden. Dådet nya kommunhuset vid Fridhem stod klart blev Båstadgården "affärs- och kontorshotell".

Bakom huvudbyggnaden ligger Viktoriaparken. Här har i början av 1900-talet funnits en dansbana.⁶⁰⁰ Då Båstad fick besök av resande tivolisällskap, brukade de gärna hålla till mellan krogen, som var inrymd i annexbyggnaden, och kappsömmersskornas hus (Torekovsvägen 1). Här kunde man beskåda ormtjuserskor och vilda djur. Längre ner var circus, karusell och skjutbanor m. m.⁶⁰¹ ".....sedan nuvarande innehavaren källarmästare Martin Liljedahl anordnat en i allo förstklassig matservering i därvarande paviljong."⁶⁰²

Nästan sammanbyggd med huvudbyggnaden finns en förrådsbyggnad, som tidigare har använts som stall för gästgiveriets hästar.⁶⁰³

Längs Munkgatan ligger annexet. Gästgivare Thulin, som också var färgare, hade här före branden 1870 inrymt ett färgeri.⁶⁰⁴ "På den tiden Båstadgården var gästgivaregård kallades detta hus Kroglängan. Den inrymde en stor serveringslokal med en pelare i mitten".⁶⁰⁵ År 1920 beslöt man att inreda två lärarystäder samt riva den delen som inrymde danssal. Huset blev avkortat några meter på 1950-talet, då gatan breddades. I botteväningens södra del har församlingshem (1939-ca1970) och bibliotek varit inrymda.

Ett citat från Engelholms Tidning 1928. "Sällskapet Jultomtarnas julfest i kommunsalen och angränsande rum. I stora salen var dukat festligt där de 90-talet inbjudna barnen undfägnades med kaffe och dopp, erhöles även vars en liten korg med diverse julgotterier i. Därefter fortsatte festen i kommunens gymnastiksal. Sällskapet Jultomtarna har delat ut klädespersedlar till ett 70-tal barn från 33 familjer." Sällskapet Jultomtarnas julfester skall ha pågått från ca 1920 till 1940.⁶⁰⁶

Viktoria 31

Köpmansgatan 6

Kopparslagare Dalmer byggde huset efter branden 1870. Sin verksamhet hade han inne på gården. Urmakare Arvid Thörning köpte 1927 fastigheten av förrådsförvaltare August Andersson. Han hade urmakeri i gathuset. Rörelsen överlämnades sedan till urmakare Larsson. Den siste som idkade urmakeri var urmakare Ermyr. På mitten av 1930-talet öppnade fru Thörning tidnings- och tobaksaffär. Denna rörelse övertogs sedan av Ragnar Hagmar, som också förvärvade fastigheten. Fastigheten har även inrymt mjölkaffär under många år. I urmakeriet finns i dag Sollidens Blomsterhandel.⁶⁰⁷

Viktoria 32

Köpmansgatan 8

Fastigheten var 1814 bebyggd med ett gathus och ett gårdshus i vinkel längs västra gränsen och ägdes av förre skepparen Lorentz Ström.⁶⁰⁸ Omkring 1840 förvärfvar postmästaren och tullinspektören Christian Hallonstén gården. Postkontoret var inrymt till höger i förstuga med ingång från torget. Efter

⁶⁰⁰ Muntlig eller okänd källa

⁶⁰¹ Tidn.klipp; G. N-r

⁶⁰² Badgästen, 1911

⁶⁰³ Muntlig eller okänd källa

⁶⁰⁴ HP, 12 dec. 1925

⁶⁰⁵ Tidn.klipp; G. N-r

⁶⁰⁶ Muntlig eller okänd källa

⁶⁰⁷ Muntlig eller okänd källa

⁶⁰⁸ Karta öfver Tomtplatsserner till Båstad. Upprättad År 1814 af Alex Ljungberg